Jakob J. Kenda

Apalaška pot: 3500 kilometrov hribov in Amerike

Jakob J. Kenda

Založba ISPO, Ljubljana, 2018
359 str., 27 €;
zemljevid: Nina Čelhar.

Prebral: Matej Bogataj

Ocena: + + + +

Na Poti, čez drn in strn

Kenda, sicer prevajalec, se je odločil, da bo prvi Slovenec, ki bo prehodil Apalaško pot, eno od uveljavljenih pohodniških transverzal, ki prečka kar nekaj ameriških zveznih držav. Speljana je – večinoma, kolikor se le da – po divjih in nenaseljenih območjih, kjer so postavljena asketska, s tremi stenami zaprta zatočišča, popotniki pa niso izpostavljeni le vremenu, ampak tudi divjim živalim in kakšnemu občasnemu rovtarju, ki se še vedno upira razselitvi, saj je ta potekala ravno v imenu pohodnikov in njihovih teženj po 'očiščenju' ostankov civilizacije ob poti. Vendar so zraven tudi zanesenjaki, pogosto sami nekdanji pohodniki, ki na točke, blizu dostopnosti z avti, prinašajo dobrote, hrano in podobno za izmučene hodce.

Kenda se pohodniškega potopisa, za katerega je na letošnjem knjižnem sejmu prejel nagrado za prvenec, loteva literarno: dinamično in dramatično uvodno poglavje opisuje nočno srečanje s plenilcem njegove vreče s hrano, kronologija je deloma porušena tudi zato, ker pot zastavi s preskokom – do pol gre proti severu, potem nazaj proti sredini. Štirje meseci srečevanja s pohodniki, med katerimi se vžgejo tudi iskre, enkrat bolj sentimentalne, drugič podprte s trmo, so za pisca pravzaprav priložnost, da bolj kakor svojo telesno kondicijo in vzdržljivost spozna Ameriko. V ta namen se pogosto ozre na predhodnike, na transcedentaliste, na Thoreauja in Emersona, pisanje uvede poezija Walta Whitmana, navaja Kerouaca iz *Klateževdharme*, ki ga je prevajal, posebej občutljiv je za ameriško razmerje med solidarnostjo, znanstvom in individualizmom, pa tudi za razlike v razumevanju pohodništva, kjer nastopa nova generacija in seveda prinaša spremembe. Kenda se na pot dobro pripravi, tudi mentalno in s prebranim. Bolj kot za popis naporov – čeprav blata, nazalnega sluza, mrčesa, losov, medvedov, zakotnih hostlov in čudaških gostincev ne manjka – mu gre za duhovno izkušnjo, za podoživljanje narave na ameriški način, ki je drugačen od alpskega in evropskega, bolj pretočen in samooskrben je. Na koncu, zasluženo, doživi izstop iz sebe, nekakšno zaljubljenost v stvarstvo samo, podkrepljeno s kemijo, ki se izloča ob dolgotrajnih naporih, potopi se v veličino ohranjenih gozdov – in se skoraj razlije, znajde se v nekakšnem douglasadamsovskem Vrtincu totalne perspektive.

Med vandranjem zapisuje vtise. Pogled s hribov proti ravnici, kjer so pogosto ameriška velemesta ali industrijsko devastirana območja, ki se praznijo, kjer so zavladala mamila, kjer so trgovska središča zaprta in kraljuje kvečjemu franšiza za burgerje, kjer pod pragom revščine živi slaba tretjina prebivalcev, vse to mu omogoča pogled na hrbtno stran ameriškega sna. V potopisu ne manjka opisov krajin, ki jih mora prehoditi, ne očaranosti z njimi, ne slabe volje, kadar je pot speljana nelogično, niti literarnosti in samoiskanja, ki sta nasploh značilna za domači potopis od Flisarja ali Mareta Cestnika naprej.

Jean Anouilh
Antigona
Slovenska matica, Ljubljana, 2019,
prevod: Aleš Berger, 21 €
Ocena: +++++
Prebral: Bernard Nežmah

Prevod drame, katere odrska uprizoritev je v okupiranem Parizu leta 1944 polnila dvorane.
Brez tega uvida je branje tako prazno, kot je gledanje renesančnih slik, ne da bi poznali kontekst časa. Slovenski izdajatelj je pri tem sicer drobceno pretiraval, saj je spremna beseda celo daljša od prevedenega teksta.
Ko se je francoski dramatik odločil za predelavo Sofoklesa, si je s tem utrl pot mimo cenzure, saj so cenzorji 20. stoletja neradi prepovedovali antične avtorje; tudi komunistična diktatura na Slovenskem je na enak način požrla Smoletovo Antigono. Starogrška Antigona je pri Anouilhu modernizirana in občinstvo je v njej videlo gesto rezistence in v Kreontu maršala Petaina. Njena posebnost ni bila le to, da je govoreč o tebanskih časih pripovedovala o aktualni Franciji, ampak je s pripovedjo godila hkrati nacistični in uporniški publiki. Na premieri so enako navdušeno ploskali nemški oficirji in francoski domoljubi. Omogočila je namreč dvojno branje, saj je tudi Kreonta prikazala kot žrtev, ki je izgubila morda celo več kakor Antigona, saj je bila ta le ob življenje. V njej ni dilem, zakon tradicije in rodu je zanjo močnejši od aktualne oblasti, on pa bíje notranje boje in izgublja bližnje drugega za drugim.
Vprašanje sodelovanja z okupacijskim režimom po uradni kapitulaciji pač ni preprosta in enosmiselna situacija. Anouilh je imel prijatelje fašiste, čeprav sam ni bil fašist.
Toda drama ni bila le enodnevnica, vztrajala je tudi po osvoboditvi in igrali so jo v Angliji in po drugih evropskih odrih.
Mojstrovina, ki z jezikom literature vsili premišljevanje o temah, ki ga vladajoča diktatura ne dopušča.